

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

THE LAST POST

Monoloog

door

René Swartenbroekx

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
1999
Nr. 2593

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TWEE tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *THE LAST POST* op te voeren moet de naam van auteur RENE SWARTENBROEKX vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.
De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/1999/0220/017
ISBN- 978- 90-385-0626-5

© 1999 Toneelfonds J. Janssens/
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toneelfonds J. Janssens – Te Boelaerlei 107 – 2140 Bght Antwerpen
Tel 03 366 44 00 . Fax 03 366 45 01 . info@toneelfonds.be

PERSONAGE

EMIEL TORENS

Eventueel kunnen de rollen van Rudy en Anita gedeeltelijk in flash back op het toneel gebracht worden.

DECOR

Het suggestief decor bevat zeker : een tafeltje, een stoel, een sokkel voor de kepi van een treinconducteur, een kistje voor een pistool, een kapstok. Als de acteur opkomt heeft hij een grote doos (de zwarte doos?) bij met spullen, geërfd van zijn moeder. Je bespeurt bij de acteur een zekere geïrriteerdheid. Het lijkt wel of hij zichzelf en zijn dochter Anita wil overtuigen dat er hoegenaamd geen problemen zijn, en dat het noodlot niet onafwendbaar hoeft te zijn.

INLEIDING

Voor Emiel Torens was zijn vader een held, die het gruwelijke nazisme had bestreden en daar zelfs zijn leven had voor gegeven. Maar dan komt vader plotseling in een ander daglicht te staan. Was hij wel zo moedig als altijd werd verondersteld? Door de twijfel omtrent wat er gebeurd is komt de liefde van zijn dochter Anita met de jonge Rudi Valckenhuyse in gevaar. Wanneer is de oorlog voorbij? Als de kanonnen zwijgen? Of begint hij dan pas? Is oorlog kanker, die over generaties heen wordt uitgezaaid?

- Anita! Anita, het komt allemaal in orde! Later zul je er om lachen. Ik beloof je het uit te zoeken tot op het bot. Ik ben er zeker van dat het niet waar is!

(Plaatst doos op tafel. In de loop van volgende tekst tast hij ze gedeeltelijk uit. Tegen het publiek:)

We hebben het huis van moeder-zaliger leeggemaakt, Greet en ik. Dit zijn spullen die niemand nog wou: souvenirs van vroeger, zelfs nog uit de tijd dat pa nog leefde. Misschien vind ik hierin iets dat me geruststelt: een bewijs dat het allemaal gelogen is.

- Anita, help me liever classeren!

Meisjes die verliefd zijn stellen zich een hemel voor, tot er iets gebeurt en dan slaan ze in paniek. Je moet kunnen vergeten en vergeven, zeker iets dat vijftig jaar geleden is gebeurd. En is het wel gebeurd?

Zij met hare Rudi Valckenhuize. Ze was ocharme achttien, net de humaniora af.

- O, pa da's 'n toffe. Je zou hem moeten zien, hij is knap, lief, handig. Hij kan alle elektrische apparaten repareren.

- Maar Pol was ook 'n toffe, Anita, en Jean ook.

- Dat was anders. Dat waren... kinderen. Rudi, da's de hoofdvogel. En je vraagt niet eens wat hij doet.

- Wat doet hij?

- Regentaat Nederlands-Engels. Laatste jaar. En 's zaterdags geeft hij catechese.

- Als het uw goesting is, breng hem dan maar mee.

Ik had me verwacht aan een soort adonis, breed in de schouders en spierballen als kokosnoten; maar het was een bleekscheet, onzeker en met naast zijn neus een rood puberpuistje: de hoofdvogel.

- Ga zitten, jong, drink een pint en mijne boiler is kapot.

- Maar pa!

Maar de jongen was blij dat hij iets om handen had en, verdomme, hij repareerde hem toch wel, zeker.

Anita keek of hij een god was. Mij liet hij denken aan doorgeschoten prei. Ik deed

zelfs geen poging haar op een ander idee te brengen, en misschien hield ze van wel van prei. Kinderen doen altijd het tegenovergestelde van wat de ouders willen. Maar ik ken het systeem:

- O, kind, dat vind ik tof, zo'n jeans met stukken uit.

- Beuèk, pa. Ik niet.

En dan zijn we er. Dus:

- Rudi is hier altijd welkom, kind!

Daar is het mee begonnen. Verdomme.

Op zekere dag ging ik naar een vergadering van de Shooting-club, ik ben secretaris. Ik stopte aan het lokaal en toen besepte ik dat ik de notulen was vergeten. Ik reed terug naar huis. Het rode brommertje van Rudi stond in de oprit. Ik naar binnen, ze zaten niet in de woonkamer, niet in het bureau. Ik naar boven, ik deed de deur open... De hoofdvogel lag van boven. 't Was gene catechese.

Wat me vooral shockeerde: Anita sloeg haar armen voor haar borstjes. Ik had haar nooit naakt gezien. Ik ben geen puritein. Mijn vrouw, toen ze nog leefde en ik, liepen gewoon in ons blootje door de gang naar de badkamer. Maar Anita was preuts. De badkamer ging op slot en ik ben er zeker van dat ze haar behaasje voor het sleutelgat hing. Niemand mocht haar zien. Maar die hoofdvogel dus wel. Afijn ze schrokken zich te pletter. Ik ook. Rudi keek als een schaap en het puistje naast zijn neus glom als het achterlicht van zijn brommerke.

Ik klapte de deur dicht en ging naar beneden.

Het is de normaalste zaak van de wereld, maar als je eigen dochter betrokken partij is, voel je je toch verraden. Terwijl ik daar beneden zat te wachten, dacht ik aan mijn collegetijd. De school was superkatholiek, er mocht niks en meisjes waren taboe. Onze Lieve Heer had zeker 'n slechte dag gehad toen hij de vrouw had geschapen. Maar helaas, ze bestond en je kon ze niet uitroeien zonder op termijn de wereld om zeep te helpen. Twee soorten vrouwen werden getolereerd: maagden en moeders. Alles wat daar tussen lag, was zonde... En 'n belangrijke zonde moest je gaan biechten, zoniet moest je eenzaam op je stoel blijven zitten terwijl de anderen, rij per rij, te communie gingen.

Ze kwamen naar beneden.

- Kwam je spioneren, ja? En mag ik ook een beetje privacy?

Rudi stond erbij als een schooljongen die betrapt was bij een winkeldiefstal. En plotseling zag ik me weer in de kerk zitten: de zondaar, heel alleen op een stoel terwijl iedereen naar de communiebank liep.

- Als jullie serieuze plannen hebben, beschouw ik Rudi als familie. Blijf daar niet zo staan en zet een kop koffie.

Je had de opluchting moeten zien op de gezichten.

Anita werd vanaf dat moment een ander meisje, vriendelijk, behulpzaam, attent en ze vertelde honderduit over Rudi.

Als Rudi lid van onze familie werd, had dat ook zijn consequenties: erbij zijn als we een feestje hadden, mee naar de jaarmis gaan van H el ene, mijn vrouw die drie jaar geleden is verongelukt, en met Allerheiligen naar het kerkhof: niet alleen naar het graf van Helène, maar ook naar dat van mijn vader. Die ligt op het erepark, lid van de weerstand, terechtgesteld in het concentratiekamp van Dachau in 1944.

(Hij heeft in een missaal, dat hij uit de doos heeft gepakt, gebladerd en neemt een doodsprentje.)

Ik wist dat het erin zat : zijn doodsprentje. 'Blijvende herinnering aan onze held.'

Elk jaar met Allerheiligen worden de oorlogshelden herdacht op het kerkhof. Rik Vangorp speelt dan 'The last post'. Zelfs jonge mensen die de oorlog niet hebben meegemaakt en openlijk lachen met die oude zakken die in het verleden leven, voelen de intensiteit aan van wat er gebeurt. Het is een eerbetoon aan pa. Ik ben fier dat hij het nazisme had doorzien en zijn leven heeft gegeven om het te bestrijden.

Het zijn maar details die je je als kleuter herinnert. Er was voedselgebrek in de oorlog, maar ik herinner me het voedsel dat er w el was.

Een keer per maand kregen we een sinaasappel, door Winterhulp bedeed op school. Daar was je dagen vooraf blij om en uiteindelijk had je die sappige vrucht

in je handen. Zij kwam uit een land waar palmbomen groeiden en waar je, zonder angst voor stappende laarzen, kon wandelen door akkers en velden en, waar je maar wou, kon blijven staan om een van die malse vruchten te plukken: een feest. Maar de levertraan die we kregen toegediend - heel de school met dezelfde lepel - was een nachtmerrie.

- Paardezeik, zei Berke Deklein en die het kon weten want zijn pa was een boer.

Ik herinner me een schaap dat stiekem geslacht werd in onze keuken en dat ik er niet goed van was, als kleine jongen ben je verdrietig om alles wat dood gaat. En soms walmdde in de straat een doordringende geur als de burens koren of gerst brandden, surrogaat voor koffiebonen.

En ze luisterden naar de radio. 'De Engelse post' heette het. Als er aan de deur of zelf in de tuin een gerucht werd gehoord, werd de knop wat verder gedraaid; niet afgezet, want als de Duitsers zouden binnen komen en aan het toestel voelen of het warm was, zouden ze veronderstellen dat je naar de Engelse post had geluisterd en ze zouden je meepakken.

- En met de zwarten is het al even erg, zei pa.

- 'n Zwarte, wat is dat, pa ?

- Die verklikken de mensen die een kilootje boter smokkelen. En Gust van de Molder gaat naar het Oostfront.

Riekse, de kleinste broer van Gust zat in mijn klas en hij zei tegen de meester:

- Onze Gust gaat vechten tegen de stoute mensen, de bolsje... dinges. Die zeggen dat er geen god is; en als je ze laat doen steken ze onze huizen in brand en schieten iedereen dood.

En de meester glimlachte en knikte.

- Geloof maar niks van wat Riekske vertelt, zei pa toen ik 's avonds bij hem op de schoot zat. Kom, de trein gaat vertrekken... Hij liet me schokken op zijn knie dat ik door elkaar werd geschud. En voor ik naar bed ging zong hij een slaapliedje:

- Slaap, kindje slaap, je vader is 'n aap.

En dan moest ik lachen omdat apen zo grappig zijn.

Pa was lief. Hij was een vriend.

(Roept naar Anita:)

- Hij was een vriend!

Ik heb het later ook gespeeld als ik Anita op de schoot nam en ze kraaide van plezier, net als ik. 'Doe nog eens aap, pa!'

Zijn kepi. Die had een ereplaats thuis. Ik heb hem geërfd.

Mijn vader was conducteur op de trein. Als hij thuis was, zette ik dat ding op mijn hoofd en iedereen moest mij het kaartje laten zien en ik knipte het met een wasknijper.

Hij had wisselende posten en moest vaak pas 's avonds vertrekken. Pa in die machtige, dampende trein door de nacht.

(Hij neemt een boek uit de doos.)

- 'De slagkracht van het verzet'....

Op een morgen ging ik naar school en op de speelplaats stonden groepjes mensen te praten. De hoofdonderwijzer met zijn kletskep, die de vierde graad gaf, liep driftig heen en weer en toen de bel ging en wij in de rij gingen staan zei hij: 'Uwe meester is vannacht overleden.' Niet dood: overleden, dat klonk plechtiger, als in een boek of zoals in de kerk als de pastoor voor de zerk staat.

- 't Was 'n zwarte, zei pa. Ze hebben hem doodgeschoten. Dat moest er van komen.

Maar ik had onze meester graag. Soms bracht hij zijn viool mee naar de klas. Hij deed plechtig de kast open, legde een rode zakdoek op zijn schouder, zette de viool onder zijn kin en speelde zo mooi dat ik er de tranen van in mijn ogen kreeg. En ik had een mooie tekening gemaakt, een viooltje, precies echt; en hij had me op mijn schouder geklopt en mijn tekening tegen de muur gehangen als een heuse schilderij.

- En toch was het 'n zwarte, zei pa. Ze moeten maar niet met de vijand meeheulen, de smeerlappen. En Carla Vandenbosche vrijt met 'n Duits officier! Hebt ge ze gezien, de moffenhoer? Ja, ik had ze gezien, arm in arm en ze kusten elkaar achter de kerk, terwijl ik met Bert van de smid in de struiken aan het spelen was. En toen we giechelden liet hij haar los, trok zijn pistool en keek in onze

richting. En wij lopen, natuurlijk. Carla Vandenbossche...

En op een zondagmorgen, toen ik opstond, kwam mama al terug van de vroegmis en ze hilde:

- Weet je wie ze deze nacht hebben vermoord in de bossen achter het kapelleke? Magda Debruyne! Ze lag daar met drie kogels in hare buik. En 't was pertang toch geen zwarte. Hare man ook niet.

Hij was 'n boer en misschien had hij ooit wel een varken aan de Duitsers verkocht, maar wat kun je anders doen als ze met een bajonet voor je staan. En gesmokkeld had hij ook, maar dat deed iedereen. Er was 'n gemaskerde man binnengevallen met een pistool in zijn hand. Het was koud en hij droeg gebreide handschoenen met halve vingers. Om het wapen goed te kunnen gebruiken, zeker. Hij had Magda buitengesleurd.' Neem mij mee', had de boer nog geroepen, maar daar trok hij zich niks van aan. En de kinderen waren wakker geworden en stonden erbij. Drie kinderen: twee meisjes en een jongske.

- Misschien was het de bende van de dameskous, zei pa.

Maar er was niks gestolen en die bandiet was maar alleen. En 's morgens hadden ze Magda dus gevonden in het bos achter het kapelleke. 't Schijnt dat er iets op komst was.

Daar was ons ma kapot van. En de boer liet zijn vrouw begraven in zijn geboortestreek, de Vlaanders. Hij verkocht zijn akker en zijn boerderijtje. Hij wilde niet meer leven waar zijn vrouw was vermoord in de wetenschap dat hij de moordenaar misschien drie keer per dag tegen het lijf zou lopen zonder te weten dat hij het was. En iedereen kon het zijn in deze smerige oorlogstijd.

Ik ben blij dat Anita die ellende niet heeft moeten meemaken. Maar je mag niet teveel over het verleden praten of ze trekken hun hoofd vol rimpels: jij altijd met die oorlogsverhalen... Anderzijds, ik weet dat ze op school eens een spreekbeurt heeft gegeven over pa en zijn rol in het verzet. Ze had een negen gekregen.

- Ze zijn geland in Normandien, zei pa. Nu zal het niet meer lang duren.

Maar op een nacht werd ik wakker. Eerst hoorde ik gebons. Pas nadat ik mama